

Pécsi Tudományegyetem
Bölcsészettudományi Kar
Iskola és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola

A TANÁROK HANGJA –

Pedagógustevékenységek megítélése az oktatás egyes szereplői körében

Doktori (PhD) értekezés tézisei

a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara
Iskola és Társadalom
Neveléstudományi Doktori Iskolájához tartozóan

Írta: Mrázik Julianna

Témavezető: Forray R. Katalin egyetemi tanár
Külső témavezető: Mátrai Zsuzsanna egyetemi tanár
Külső konzulens: Horváth H. Attila egyetemi docens

Pécs

2010.

Tartalomjegyzék

1 A doktori értekezés tézisei	
1.1. A kutatás tárgya	3
1.2. A kutatás előfeltevése	3
1.3. A kutatás módszertana	3
1.4. A résztvevők	3
1.5. A kérdőív zárt kérdéseire adott válaszok összefoglalása	4
1.6. A kérdőív nyitott kérdéseire adott válaszok összefoglalása	4
1.7. Az interjúk összefoglalása	4
1.8. A megfigyelők reflexiói a tanári megnyilatkozásokra	5
1.9. Eredmények	6
A doktori értekezés téziseiben hivatkozott források	7
A szerző közleményei	8

A doktori értekezés tézisei

A kutatás tárgya a pedagógus, a probléma és ezek összefüggésében a pedagógusprobléma volt. A témával kapcsolatos pedagógus-szakirodalom feldolgozása három téma köré csoportosult:

1) a korábbi pedagóguskutatások fókuszai; 2) módszerei valamint 3) a legújabb kutatásfejlődési irányok áttekintése. A kutatói problémával kapcsolatos szakirodalom feldolgozása egyfelől a problémaelméleti háttérre, másfelől a téma tudománytani beágyazottságára irányult. A kutatás pedagógusproblémát társadalomelméleti, ontológiai, episztemológiai, kutatástani, kreatológiai és narratológiai dimenziókban vizsgálta.

1.1. A kutatás tárgya

A kutatás tárgya a pedagógusok jelenlegi problémáinak összegyűjtése volt, kvalitatív metodológiát követve – osztálytermi megfigyelések, kérdőív és interjú segítségével, különös tekintettel a pedagógusok saját probléma-prioritásaira, ezzel kapcsolatos megfogalmazásaikra. A jelen doktori értekezés témaválasztását és a kutatás létrejöttét a pedagógia világában felmerülő, egyes, a pedagógiai praxis során felhalmozódó és megoldásra váró problémák összegyűjtésére és leírására irányuló szándék vezette és annak a feltárása, miként tetten érhetők, hogyan reprezentálódnak a pedagógusproblémák.

1.2. A kutatás előfeltevése

A vizsgálat alapvető proposíciója volt, hogy a pedagógusok problémáinak előterében egyfelől *társadalmi* gyökerű, *egzisztenciális* (a léhellyel, megélhetéssel összefüggő, materiális) eredetű problémák feltételezhetők, valamint *pedagógusszakmai nehézségek* (bizonytalanság, a képzettség, a gyakorlati elvárásoknak való megfelelés) állhatnak.

1.3. A kutatás módszertana

A kutatás kvalitatív kutatási metodológiát alkalmazott, melyben ötvözte az *osztálytermi vizsgálatokat*, a *kérdőíves* kikérdezést és az *interjút*. A vizsgálati módszertan elkülönült beavatkozás nélküli vizsgálatokra: a résztvevő megfigyelésekre; valamint beavatkozással vizsgálatokra: a kérdőívre és az interjúra. A kombinált technika azért vált szükségessé, mert a vizsgálat ezzel – a korábban létrejövő kutatások következtetéseit kiegészítve – a pedagógusprobléma teljesebb bemutatásához kívánt közelebb jutni.

1.4. A résztvevők

A kutatásban részt vevőket a kutatás a hazai pedagógusok csoportjaként jelölte meg. Ez a halmaz lefedte a 2006/2007. tanév II. félévében, 2007/2008. tanévben és a 2008/2009. tanévben Magyarország 49 településén, összesen 169 iskolájában megfigyelt 587 fő, az általános iskola felső tagozatán (ISCED¹ 2) (UNESCO, 2007. 12.) és középiskolában (ISCED 3), valamint a mindkét szinten (ISCED 2-3)

---

¹ International Standard Classification of Education (az UNESCO nemzetközi egységes oktatási osztályozási rendszere)

tanító tanárokat. Tekintettel a kutatás kvalitatív voltára, a vizsgálatban résztvevők száma ennek megfelelően alakult.

A vizsgálat résztvevői

Időszakok (félévek)	A meg- figyelők száma (fő)	A települések száma (db)	Az iskolák száma (db)	A tanárok száma(fő)
2006/2007. II.	83	11	63	249
2007/2008. I.	36	15	35	108
2007/2008. II.	44	13	42	132
2008/2009. I.	69	10	29	98
Összesen	232	49	169	587

1.5. A kérdőív zárt kérdéseire adott válaszok összefoglalása

Láthatóvá vált, hogy a tanárok a megkérdezett tanári tevékenységek közül az *érthető magyarázatot, a tudásátadást, a tananyag megértését* tartották a legfontosabbnak. Számukra a legproblémásabbnak tűnt a *tanulók tanulási szokásainak alakítása*. Legkevésbé fontosnak elsődlegesen a *fegyelmzés* bizonyult, a *tanulók tanulási szokásainak alakítása, a tanári rutinok és a tanulók számára az elvárások megfogalmazása*. Legkevésbé nehéznek minősült a válaszadók megítélése szerint a *személyes, jó kapcsolat kiépítése, megléte a tanulókkal, az elvárások megfogalmazása és azok helytállósága, a munkatársakkal együttműködés, végül a tanári stílusok változatos alkalmazása*. A kérdőívet megválaszolók neme szerint nem volt jelentős eltérés a tanári tevékenységek problémásnak ítéelésében. Egy korosztály kivételével a vizsgált korcsoportok azonos mértékben tartották problémásnak a tanári tevékenységeket, a többféle iskolafokozaton tanítók kevésbé problematikusnak tartották a tanári teendőket. A tanárok – a zárt kérdéssorra adott válaszaik szerint – a tevékenységeket átlagosan inkább fontosabbnak, mint nehezen megoldhatóknak ítélték. Nem volt lényegi eltérés a tanári tevékenységek megítélése között: a megkérdezettek szerint minden teendő csaknem egyenlő mértékben fontosnak és közel egyező nehézségűnek mutatkozott.

1.6. A kérdőív nyitott kérdéseire adott válaszok összefoglalása

A nyitott kérdésre adott válaszokból kialakult korpusz alkalmas volt szövegelemző szoftver segítségével végzett analízisre. A szóstatistikai elemzés nem mutatott kiugró gyakorisággal használt szót. A kifejezések előfordulási gyakorisága jelentősen nem tért el egymástól. Az önálló jelentéssel nem bíró, a leggyakrabban előforduló szavakat leszámítva a legnagyobb előfordulási mutatóval a „nem” szó szerepel. Ez arra utalt, hogy a tanárok valóság-, és problémalátolásában a negatív, valaminek a hiányában megmutatkozó kifejezések a leggyakoribb előfordulásúak. E nyitott kérdés további funkciója volt, hogy a kérdőívekre adott válaszok értelmezéséhez és az interjú-kérdések strukturálásához is támpontokat biztosított.

1.7. Az interjúk összefoglalása

Az interjúk vezérfonala, elemzésük fókusza az a kérdés volt, hogy mi jelentette, jelenti a megkérdezett pedagógus számára a nehezen megoldható vagy

megoldhatatlan problémát, zavaró körülményt vagy aggodalomra okot adó jelenséget, amellyel meg kell(ett) küzdenie a tanári tevékenységében. Az erre a kérdésre adott válaszok minden értékelhető nyelvi elemzési egységét (mondatát) a vizsgálat megfeleltette egy kategóriának. Ezekből csupán a problémára utaló megnyilatkozások lettek elemzés tárgyává. Az interjúk elemzési kategóriái az alábbiak voltak:

- a.) a diák-szülő kapcsolat
- b.) az együttműködés a munkatársakkal
- c.) a figyelem lekötése
- d.) az adminisztráció
- e.) a társadalom felől érkező (elvárások)
- f.) az oktatásirányítással összefüggő jelenségek
- g.) az énkép megjelenése
- h.) a fegyelmezés

A pontosabb kép érdekében szükségesnek mutatkozott a diák-szülő, a szakmai-pedagógia kategóriák külön értelmezése, összhangban azzal az előzetes feltételezéssel, hogy a leginkább problematikus csomópontokat ezekben a témákban lehet megtalálni. Az elemzés azt mutatta, hogy a kategóriák esetenként egybecsúsznak. Példa volt erre a pedagógiai cselekvések és a tanári énkép kategóriáink nehezen szétválaszthatósága, a társadalmi és a diák-szülő- tanár – kapcsolatból eredő konfliktusok elkülönítése. A megnyilatkozások elemzése rámutatott arra, hogy néhány pedagógiai probléma időnként valaminek a hiányában jelent meg. Felismerhetővé vált, hogy a metafizikum, az abszolútum valóságelemei nem kaptak szerepet a megkérdezett pedagógusok probléma-prioritásaiban. A tízféle valóság-elem közül a teljesítmény, az idő, a földrajzi tér, az értékvilág nem szerepelnek a tanári beszédet és gondolkodást tematizáló, megnyilatkozásokban. Az elemzési egységek mennyisége szempontjából a legbőségesebb kategóriák a *tanári énkép*, cselekvések és a tanárok *diákokkal, szülőkkel való kapcsolata* voltak. A legkevesebb megnyilatkozás vált besorolhatóvá az *adminisztrációra* és az *együttműködésre* vonatkozó kategóriákba. A tanárok beszéltetésekor gyakrabban fordulnak elő azokat a terminusok, amelyek az akadémiai nyelvhasználathoz álltak közelebb, összességében azonban – a tanórai megnyilatkozásokhoz hasonlóan – a válaszadók kifejezőmódja a hétköznapi szóhasználat felé közelített. Az interjúkon belül további elemzési kategóriák váltak elkülöníthetővé:

- a.) a belső, a személyiségből eredő tulajdonságok megjelenése (az önreflektív mozzanat)
- b.) elvárások megfogalmazása (a tanárra általában vonatkozó megjegyzések)
- c.) a tanár személyiségétől független, rajta kívül álló tényezők
- d.) a szakmai hitvallás-típusú megnyilatkozások.

1.8. A megfigyelők reflexiói a tanári megnyilatkozásokra

A megfigyelők észrevételei szerint a tanári megnyilatkozásokban megfigyelhető volt a tanulói magatartás *negatív befolyásolása*, (a manipuláció, a reális érzelmek titkolása a kedvezőbb fogadtatás érdekében, az *inkongruencia* (a kedveskedő formulák nem adekvát használata); a tanári szerep *hatalmi*, anyai szerepként

felfogása és az *ironikus hangvétel*, amelyet a tanulói befolyásolás eszközeként alkalmaztak.

1.9. Eredmények

A problémák említését fogalomkörbe – a.) pedagógusszakmai a b.) a társadalmi és c.) az egzisztenciális kategóriákba lehetett csoportosítani – e kategóriák azonban *egybecsúsztak*, nem voltak megfeleltethetők kizárólag pedagógiai indíttatású, csupán társadalmi gyökerű vagy pusztán egzisztenciális indíttatású problémákként, hanem e kategóriák gyakorta egymásba mosódtak. Megállapítást nyert, hogy a megkérdezettek *nem tettek különbséget* a problémák között és nem rangsoroltak a fontos teendők: csaknem *azonos prioritásúak* voltak a problémák és közel *egyformán fontosak* a teendők.

1.9.1. Pedagógus-szakmai problémák

A tanári megfigyelések során a *fegyelmezés a tanuló motiválása*, a *diák késése* és hiányzása számos esetben, mint probléma, megjelent. A megfigyelések során a vizsgáltak zöme a hagyományos pedagógiai értékeket, módszertant és elvárásokat követte. A tanárok a tudásátadást tartották a legfontosabbnak pedagógiai tevékenységük során és legfőbb problémájuk is összefüggött a tudásátadással.

1.9.2. Társadalmi problémák

A kisiskolák esetében a pedagógusok nehézségnek tartják a *kisebbségi tanulók nevelését* egyfelől, másfelől az iskola befejeztével, a nagyobb iskolákhoz, azok elhelyezkedéséhez, adottságaihoz viszonyítva, tartottak a tanuló *eltérő környezetbe* kerülésétől. A különleges bánásmód esetében sem ennek a módszertana vagy a megvalósíthatósága töltötte el riadalommal a pedagógusokat, hanem, hogy a *gyengébb képességűek a jobb képességűeket hátráltatni* fogják. A tanármegfigyelések során kibontakozó problémák alapján láthatóvá vált, hogy az iskolák közötti (szocio-ökonómiai beágyazottságuk, profiljuk, méretük tekintetében) és a tanulók közötti különbségek valóságos félelmet rejtettek a pedagógus számára.

1.9.3. Egzisztenciális problémák

Az egzisztenciális vonatkozású, az egyéni és a társas léthelyzettel összefüggő témák az *összevonásra*, a tagozatok *megszűnésére* vonatkozó megnyilatkozások formájában jelent meg a tanári beszámolókból. A pedagógia valóságát leíró modell alapján a pedagógiába szövődő világok közül az esztétikum nem jelent meg a tanári nyelvi megnyilvánulásokban, szövegekben. A pedagógia világát alkotó tényezők közül a metafizikum, az abszolútum (a szellemi lét kategóriái) hiányoztak. A fennmaradó fogalomkörök valamilyen formában megjelentek a tanári gondolkodás nyelvi megfogalmazásaiban. Az elemzés alapján kijelenthető, hogy a tanári gondolkodásban a természetes nyelven keresztül megragadható valóság-reprezentáció nem teljes: bizonyos komponensek hiányoztak, míg mások léteztek. A hiányzó és az abban jelen lévő elemek egyaránt tanulsággal jártak: mint a pedagógia világát és valóságát alkotó tényezők fundamentálisak, tehát e világ lényegiségét, koherenciáját illetően döntő szerepük van, s a hiányzó komponensek ezt az immanenciát veszélyeztetik. Valószínűsíthető, hogy a nem összefüggő tanári gondolkodás nem alapvetően inkoherens, hanem mert benne inkoherens módon reprezentált a pedagógiai valóság.

1.9.4. Az eredmények hasznosíthatósága

A megállapítások – nevezetesen, hogy a tanári problémák nem elkülöníthetők egymástól, valamint, hogy a tanárok nem rangsoroltak a problémák között, és minden vizsgált tanári teendőt csaknem azonos fontosságúnak tartottak – felhasználhatók egyfelől az átalakuló tanárképzés *alapozó szakaszában*: a tanárjelöltek reális szakmai énképének kialakítására törekvésekben, a változó struktúrán belül a tartalmak felsőoktatás-pedagógiai szemléletű módosításában. Másfelől alkalmazhatók a gyakorlatban már tevékenykedő, *tapasztalt* pedagógusok önreflexiója támogatásában, a praxis-specifikus ismeretek, készségek és jártasságok bővítésében – abból a célból, hogy a tanári tevékenységet ne váltsa fel a bejáratott rutin, a megoldásra váró feladatok repetitív végrehajtása. Harmadsorban a belépő, kezdő tanárok sikeres támogatását biztosítani képes *szakértő*, *segítő* tanárok tevékenységében – minthogy a pályakezdők rendszerbe illesztett mentorálása Magyarországon mindez ideig megoldatlan feladat. Szakirodalmi tény (Gordon-Győri 2002, 2004) azonban, hogy a sikeres oktatási, rendszerek, működő tanárképzési modellek kimunkált eleme a tanári pályára lépők szakmai vezetése. Végül a következtetések felhasználhatók a *tanár-továbbképzések* tartalmainak módosításaiban – azzal céllal, hogy a pálya során jelentkező problémákkal szembesülést a pedagógusok ne frusztrációként éljék meg, hanem alkotó cselekvésként tekintsenek a pedagógustevékenységekre. Elsődleges, hogy pedagógusképzés végeztével ne érjen véget ez a hosszú, a tanárképzés időtartamán túlmutató építkezési folyamat, és lényegi fontosságú a segítők képzése valamint közreműködésük praxisorientált támogatása.

A doktori értekezés téziseiben hivatkozott források

Gordon Győri János (2002): *A tanárképzés és tanártovábbképzés japán modellje*. Magyar pedagógia, 102. évf. 4. sz. 491-515.

Gordon Győri János (2004): *Pedagógusképzés, -továbbképzés és a pedagógusok együttműködésének formái Szingapúrban*. Új Pedagógiai Szemle, 54. évf. 11. sz. 98-109.

UNESCO (1997): *International Standard Classification of Education*. Paris.

A szerző közleményei

A szerző témában megjelentetett publikációi

Nemzetközi folyóiratban idegen nyelven megjelent tanulmány

1. Julianna Mrazik (2009): *Teachers-problems-teachers' problems: What is considered as a problem, among the main teacher activities, by Hungarian teachers.* US-China Education Review – From Knowledge to Wisdom, 6. évf. 1. sz., Chichago, USA. 58-66. Online hozzáférés: <http://www.davidpublishing.com/>

Online megjelent idegen nyelvű tanulmányok

2. Mrázik Julianna (2007): *A hazai pedagógusok problémái.* Scientia Pannonica, 1. évf. 2. sz. Veszprém. (Megjelent: 2009-ben)

Online hozzáférés: http://scipa.uni-pannon.hu/index.php?option=com_content&task=category&sectionid=6&id=17&Itemid=29

3. Julianna Mrazik (2007): Problems of Hungarian Teachers in the state education sector in a changing world. In: István Tarrósy – Susan Milford (szerk.): *European Higher Education in a Changing World - A View From The Danube Region.* Publikon Books, Pecs, 1-8.

Idegen nyelvű konferencia előadások

4. Julianna Mrazik (2009): Citizenship education in the context of education policy. In: *Expert Debate: Perspectives for non-formal Citizenship Education in Central, Eastern and Southeastern Europe.* MitOst Association, (április 22.) Praha, Czech Republic

5. Julianna Mrazik (2008): Problems Faced by Classroom Teachers in Hungarian Schools. In: *Innovative and Creative Perspectives: New Directions in Educational Research.* 11th Conference of the Junior Researchers of EARLI (július 8 - 11.). Leuven, Belgium. [Program Book, 48.]

6. Julianna Mrazik (2007): Global Questions – Local Answers. In: *European Higher Education in a Changing World - A View from the Danube Region.* 4th Danube Rectors' Conference on Regional Co-operation. (július 22-29.) Pécs. Online hozzáférés: <http://www.publikon.com/htmls/studies.html?ID=38&essayID=388>

Konferencia előadások

7. Mrázik Julianna (2007): *A hazai pedagógusok problémái.* In: VII. Országos Neveléstudományi Konferencia, Poszter szekció, (október 25-27.) Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, In: MTA Pedagógiai bizottság: Program tartalmi összefoglalók 120.

8. Mrázik Julianna (2007): *Hazai pedagógusok problémái.* Kutatási beszámoló (június 19-20-21.). In: Pannon Egyetem Bölcsészettudományi Kara Interdiszciplináris Doktori Iskola: Bölcsészettudományok (Nyelvtudomány) és Társadalomtudományok (Neveléstudomány) IV. Kutatásmódszertani konferenciája. Pápa

A szerző további publikációi

Kötetben megjelent önálló tanulmányok

9. Mrázik Julianna (2002): Romákhhoz fűződő beállítódás vizsgálata: az előkutatás folytatása. Alkalmazott nyelvészeti konferencia füzetek - Dunaújváros: Dunaújvárosi Főiskola Idegen Nyelvi Lektorátusa Kiadó, 2002. 93-96. Online hozzáférés: <http://portal.duf.u/main.php?folderID=1164>

10. Mrázik Julianna (2006): Médiumpedagógia. In: Bárdossy Ildikó, Forray R. Katalin, Kéri Katalin (szerk.): *Tananyagok a pedagógia szakos alapképzéshez*. Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara Neveléstudományi Intézete, Pécs. 236-252.

Magyarországon megjelent Acta - cikkek

11. Mrázik Julianna (2002): *Hallgatók és végzetek nyelvismerete az Európai Unió 2001-es White Paper-je tükrében*. Acta Paedagogica, II. évf. 3. sz. 8-13. Pécsi Tudományegyetem Tanárképző Intézet, Pécs.

12. Mrázik Julianna (2001): *Egy lehetséges tartalomelemzési akcióról – pedagógiai kreatológiai vizsgálódások tanárszakos hallgatók körében*. Acta Paedagogica, 1. évf. (2001).1. sz. 36-40. Pécsi Tudományegyetem Tanárképző Intézet, Pécs.

Kötetben megjelent idegen nyelvű tanulmány

13. Mrázik Julianna (2008): Interpretierungsrahmen der (staats)- bürgerlichen Erziehung (Civic Education) heute in Ungarn. In: Nóra Hoffmann és Monika Nikzentaitis-Stobbe (szerk.): *Politische Bildung in Mitteleuropa*. MitOst, Berlin, 52-58.

Társ szerzős tanulmányok

14. Bohár András†, Gécz János és Huszár Zsuzsa és Mrázik Julianna (2001): A romákkal kapcsolatos beállítódás vizsgálata pécsi tanárszakos hallgatók körében. In: *Romák a XXI. Század Magyarországon*. Ars Longa Alapítvány, Budapest, 204-213.

15. Bohár András, Gécz János és Huszár Zsuzsa és Mrázik Julianna (2001): Hallgatók roma-képének és beállítódásainak vizsgálata a Pécsi Egyetemen In: Csapó Benő (szerk.): *Konferencia külökiadás*. MTA Nemzetközi Együttműködési Iroda – Magyar Pedagógia, 247.

16. Gécz János, Huszár Zsuzsanna, Mrázik Julianna és Sramó András (2001): *A romákkal kapcsolatos beállítódás vizsgálata*. Köznevelés, 57. évf. 35. sz. 7.

17. Bohár András, Gécz János, Huszár Zsuzsanna, Mrázik Julianna és Sramó András (2002): *A romákkal kapcsolatos beállítódás vizsgálata tanárjelöltek körében*. Magyar Pedagógia, 102. évfolyam 1. sz. 31-60. Online hozzáférés: <http://www.magyarpedagogia.hu/document/janos-geczi-study-of-student-teachers-attitudes-towards-romans.pdf>

Recenziók

18. Mrázik Julianna (2000): *Normatudat – nyelvi norma*. Iskolakultúra, 10. évf. 5. sz. 110-114.

19. Mrázik Julianna (2007): *Egy kézikönyv margójára*. Pedagógusképzés, 5. évf. 3. sz. 145-152.

Konferencia-program tartalmi összefoglalókban megjelent írások

20. Mrázik Julianna (2000): Az olvasásértés és az angol nyelvi teljesítmények összefüggése. In: *Az iskolai tudás mérése*. Pécsi Tudományegyetem, Pécs. 19-20.
21. Mrázik Julianna, Géczi János, Bohár András, Huszár Zsuzsa és Sramó András (2001): Romafóbia az egyetemi hallgatók körében. In: *Romológia a felsőoktatásban és kutatásban*. Pécsi Tudományegyetem, BTK Romológia Tanszék, Pécs. 58-65.
22. Mrázik Julianna, Géczi János, Bohár András, Huszár Zsuzsa és Sramó András (2001): A romákkal kapcsolatos beállítódás vizsgálata pécsi tanár szakos hallgatók körében. In: *Romák a 21. század Magyarorszáján*. Ars Longa Alapítvány, Budapest, 204-214.
23. Mrázik Julianna, Géczi János, Bohár András, Huszár Zsuzsa és Sramó András (2001): Hallgatók roma-képének és beállítódásainak vizsgálata a Pécsi Egyetemen. In: *Az értelem kiművelése*. I. Neveléstudományi Konferencia, (október 25-27.) poszter szekció, Budapest, 247.
24. Mrázik Julianna, Géczi János és Huszár Zsuzsa (2002): Deklarált roma nyelvelsajátítási hajlandóság mértéke egy tanszéki kutatás tükrében. In: *Nyelvek és kultúrák találkozása*. XII. Magyar Alkalmazott Nyelvészeti Kongresszus, (március 27-29.). Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Tanárképző Főiskolai Kar, Szeged
25. Mrázik Julianna (2003): Európai Uniós prioritások – különös tekintettel a nyelvi és kommunikációs képességekre. In : *A többnyelvű Európa*. XIII. Magyar Alkalmazott Nyelvészeti Kongresszus, (április 14-16.) Széchenyi István Egyetem, Győr.
26. Mrázik Julianna (2005): Lehet másképpen? A nyelvoktatás kreatív megközelítése. In: *Program tartalmi összefoglalók VII. Dunaújvárosi Nemzetközi Alkalmazott Nyelvészeti, Nyelvvizsgáztatási és Medicinális Lingvisztikai Konferencia*. Programfüzet. Dunaújvárosi Főiskola Idegen Nyelvi Lektorátusa, Dunaújváros. 22.
27. Mrázik Julianna (2005): Nyelvpedagógiai stúdiumok helye a tanárképzésben. In: *A világ nyelvei – a nyelvek világa*. XV. Magyar Alkalmazott Nyelvészeti Kongresszus, *Összefoglalók kötete*. MANYE-Miskolci Egyetem Modern Filológiai Intézet, Miskolc. 11.
28. Mrázik Julianna (2005): Tanárszakos hallgatók szakmai énképvizsgálata. In: *Program tartalmi összefoglalók*. V. Országos Neveléstudományi Konferencia. MTA Pedagógiai Bizottság, Budapest, 220.

A szerző közleményeire hivatkozások

1. Berek Sándor (2008): *A cigány/roma integráció és az oktatás*. MEDIARIUM – kommunikáció – egyház – társadalom (A Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola Kommunikáció- és Médiatudományi Intézetének Folyóirata). Tél-tavaszi. II. évf. 1–2. szám. 112-122. ISSN 1789-0357. Debrecen. Hivatkozva = Bárdossy Ildikó – Forray R. Katalin – Kéri Katalin (szerk.) *Tananyagok a pedagógia szakos képzéshez*. PTE BTK NTI Romológiai és Nevelésszociológiai Tanszék – Bölcsész Konzorcium, Budapest, 2006., 3-252.p.]. Online: www.epa.oszk.hu/01500/01515/00003/pdf/mediarium-ii_1_112-121.pdf
2. Huszár Zsuzsanna – Géczi János – Sramó András (2003): *Kisebbségi attitűdök szocio-demográfiai háttere*. Iskolakultúra, 13. évf. 4. sz. 42. o. (40-50) 42. o.

Hivatkozva = Géczi János – Huszár Zsuzsanna – Sramó András – Mrázik Julianna (2002): A romákkal kapcsolatos beállítódás vizsgálata tanárjelöltek körében. Magyar Pedagógia, 1. 31–61. Online: <http://epa.oszk.hu/00000/00011/00070/pdf/tan2003-4.pdf>

3. Julesz Máté (2008): *Környezeti nevelés*. Iskolakultúra, 18. évf. 11-12., 101-110 (104.o) Hivatkozva = Géczi János – Huszár Zsuzsanna – Sramó András – Mrázik Julianna (2002): A romákkal kapcsolatos beállítódás vizsgálata tanárjelöltek körében. Magyar Pedagógia, 1. 31-36. Online: <http://epa.oszk.hu/00000/00011/00135/pdf/2008-11-12.pdf#page=>

4. Takács Viola (2005): *Tanár szakos hallgatók véleménye romákról*. Iskolakultúra, 15.évf. 11. sz. Hivatkozva = Géczi János – Huszár Zsuzsanna – Sramó András – Mrázik Julianna (2002): A romákkal kapcsolatos beállítódás vizsgálata tanárjelöltek körében. Magyar Pedagógia, 1. 31–61. Online: <http://epa.oszk.hu/00000/00011/00098/pdf/iq2005-11.pdf>